

Светот почна сериозно да се тресе од економската криза во која западна. Малкумина верува дека развиените општества можат да бидат погодени од ваков пад на индустриското производство и стандардот на граѓаните. Издвојувањето на огромните средства за ублажување на кризата, по сè изгледа, се недоволни за санирање на последиците кои веќе се предизвикани. САД се наоѓаат пред сериозен предизвик. Таму владее страв за денешницата и за утрешнината. Исланд банкротира, а островот важеше за еден од најстабилните системи во светот, па многумина го споредуваа со рај на земјата. Романија побарува високи 25 милијарди долари за спас на националната економија и на банкарството. Шведска прв пат е во рецесија по онаа во 1991 година. Ова се само неколку примери за разнишани светски стопанства, кои со децении наназад беа посочувани како примери со стабилни монетарни системи. Сега се прават нацрт-планови за радикална обнова на националните стопанства и социјалните циклуси. По малку апсурдно звучи фактот дека за излез од финансискиот хаос сега западните земји ќе мора да применат социјалистички методи за реорганизација на општествата. Меѓу методите за спасување на американската економија се предлага дури и прекин на процесот на глобализација и истапување на САД од членството во Светската трговска организација. Многумина го поставија прашањето зошто кризата ги

Пишува: Мишко ТАЛЕСКИ

зафати западните, а не источните земји? Одговорот е едноставен. Затоа што производството се наоѓа во Кина и во други азиски земји, а емисијата на пари во Америка. Лекот мора наскоро да се најде, бидејќи секое одложување на решението и примената на краткорочни мерки со кои само се лекува моментната состојба, можат да предизвикаат банкрот на цели национални економии, по примерот на Исланд. Западот сега потсетува на Советскиот сојуз од ерата на постсталинизмот или на Германија од периодот на нацизмот. Овие две историски економии имаа елементи на денешниве состојби во развиените земји.

Мерките кои се преземаат за поттикнување на стопанскиот раст во богатите земји погодени со светската криза, според предвидувањата на Светска банка, можат да нанесат сериозна штета во земјите во развој. Некои од преземените мерки веќе ја отежнаа состојбата во сиромашните држави, оневозможувајќи им го пристапот до развојните фондови. Економската криза наскоро ќе доведе до гаснење на многу хуманитарни здруженија, ќе секнат изворите за доставување хуманитарна помош, па сè тоа со степенот на растех на невработеноста може да доведе до широк бран на протекционизам. Огромните количества пари, кои државите ги уфрлија како инјекција за заживување на стопанството, можат да предизвикаат уште поголема криза како продолжување на актуелната. Новата администрација на Барак Обама ја разгледува стратегијата на неговиот економски тим за поттикнување на растот на стопанството во наредните две години, вреден билион долари. Веројатно, оние 700 милијарди долари на Бушовата екипа нема да бидат доволни за закрепнување на разнишаната американска економија, па веќе се издво-

КАПИТАЛИЗАМ СО СОЦИЈАЛИСТИЧКИ ЛЕКОВИ

јуваат многу повеќе пари од планираното, доколку се сака вистински излез од кризата. Ова е директна последица на мерките кои се преземаат во текот на претходниот месец, кога се проектираше намалување на даноците и зголемување на јавната потрошувачка. Откако новиот американски претседател ќе ја преземе должноста на 20 јануари, се очекува веднаш да почне процесот за ревитализација на стопанско-економската сфера, преку отпочнување на масовни јавни работи, како единствена алтернатива за ублажување на последиците од кризата. Но, сепак за излез од постојната криза, според експертите, мора да се направат радикални чекори за решавање на состојбите во стопанствата, меѓу кои спаѓаат и оневозможувањето на монополите во нафтената

индустрија и трговијата, како и забрана за тргување со хартии од вредност. Подолго време американските банки и осигурителните компании создаваат т.н. спекулативен пирамидален капитал, преку тргувањето со хартии од вредност. Сè тоа се правело без општествена контрола. Создавањето на системот на лажно богатство сега пука по сите рабови. Паѓаат хипотекарните и инвестиционите банки. Многумина од северноамериканскиот континент се плашат од иселување од сопствените домови. Автомобилските компании се пред тотален колапс, па сопствениците почнуваат да размислуваат за ставање катанци на вратите. Наредната 2009 година се очекува да биде уште попоразителна на овој план. Актуелните случувања се само увертира во она што би следувало на

полето на економијата, стопанството и светската индустрија. На повидок е најголемата светска финансиска криза во последните 80 години. Како светот да се справи со огромниот предизвик? Веќе почнаа да се појавуваат нови автори на светската економија. Мора да се измислат нови правци, нови монетарни идеологии. По сè изгледа, старите веќе се некорисни и истрошени. Очигледно е дека стариот добар западен капиталистички модел повеќе не е пример за земјите во развој. Сега некои излезот го бараат во издвојување на огромни финансиски средства, со кои ќе

Експертите од областа на енергетиката постојано укажуваат на фактите дека цената на бензините се зголемува заради недоволните рафинериски капацитети, заради природните катастрофи кои го зафатија Мексиканскиот Залив и големата по-

БАЛКАНСКА КРИЗА ВО МАРТ!?

Се очекува светската финансиска криза да го погоди Балканот во март оваа година. Засега никој не може да предвиди во колкав обем таа ќе биде, кои гранки ќе ги зафати и колку временски ќе трае. Грубите оптимистички проценки се дека сè може да заврши до крајот на 2009 година, додека песимистичките велат оти во криза ќе живееме триесеттина години. Сигурно се очекува намалување на инвестиционите циклуси во балканските земји, но веројатно таа стапка на опаѓање нема да биде алармантна. Секако дека најтешко ќе биде погоден извозот, затоа што светскиот пазар сè помалку ќе се интересира за производи кои доаѓаат од овие простори, а кои не се конкурентни на берзата. Поранешните ју републики шансата ќе ја бараат на регионалните пазари, односно во соседните земји.

барувачка во Кина. Сега откако цената на барел нафта од 147 долари падна на само 50 долари, истите тие експерти не сакаат да дадат ново објаснување зошто повторно побарувачката е помала од понудата. Истите оние планери кои ја измислија енергетската криза за некои глобални интереси, сега решија да ја укинат. Како одминува времето, јасно се покажува дека високиот раст на цената на нафтата и нејзиниот раpidен пад за само неколку месеци беше фингиран начин за предизвикување криза, која имаше цел да се уништат стратегиите на поедини земји од ривалскиот табор. Колку во тоа се успеа, ќе покаже историјата.

Германскиот бруто домашен производ во текот на 2009 година се очекува да падне на најниско ниво од 1949 година. Институтот за економски истражувања од Есен проценува дека последиците од светската економска криза ќе бидат многу поголеми од она што се очекува во моментот. Стопанскиот раст во земјата ќе доживее рапидно намалување, извозот ќе претрпи огромни штети, а паралелно со тоа ќе се зголемува невработеноста кај Германците. Во овие рамки, приходите на државата значително ќе се намалат. Ваквите проекции се базираат на претпоставките дека глобалната криза може да ги зафати Русија и Блискиот Исток. Германската Влада ја одобри програмата за спас на економијата вредна 12 милијарди евра, со чија помош треба да бидат спасени околу еден милион работни места, а ќе се покренат и инвестициони активности вредни 50 милијарди евра.

Индустриското производство во еврозоната во последните два месеца од минатата година е намалено за 5,3 отсто и тоа претставува најголем пад во последните 15 години. Тоа претставува јасен доказ дека рецесијата во овој дел од светот се продлабочува. Најголемата опасност лежи во фактот дека во првите месеци од новата година се очекува драстично намалување на бруто домашниот производ. Првата мерка која експертите ја предлагаат за ублажување на шокот е намалување на каматните стапки од страна на Европската централна банка. Иако и тој метод не е доволен за добивање позитивни резултати, сепак е неминовен доколку се сака избегнување на национален банкрот во повеќе европски држави.

се обнови застарената инфраструктура. Но, и тоа значи трошење на пари, а не заштеди. Збрки. Панични реакции. Светска банка прогнозира рецесија за новата 2009 година, со што изгледите глобалната економија да биде жива во наредните дванаесет месеци се еднакви на нула. Приливот на странски капитал во земјите во развој рапидно ќе опаднал. Ќе стагнира и растот на бруто општествениот национален производ. Сè ова е знак дека е потребна промена на политичката и на економската стратегија во цел свет. Без стопанска преадаптација новонастанатите проблеми ќе метастазираат во облик, кој подоцна тешко ќе биде скротлив.

РУСКО-ГРУЗИСКАТА ВОЈНА ЈА ПОТТИКНА СВЕТСКАТА РЕЦЕСИЈА!?

На почетокот на август минатата година почна неколкудневната војна меѓу Русија и Грузија. Веднаш по нејзиното завршување, речиси истовремено, се случија два настана од економско-финансиска природа, кои со текот на времето од локални и од регионални станаа светски проблеми. Цената на нафтата на берзите почна вртоглаво да се намалува, а финансиската криза стануваше сè поголема. И покрај тоа што цените на течното злато значително се намалија, а многумина во тоа гледаа можност за заживување на стопанствата, сепак од друга страна, кризата во финансискиот и во индустрискиот сектор зема голем замав. Државите почнаа процес на ставање на банките под своја контрола. Со тоа теориите дека само

слободниот пазар може да гарантира стабилност, паднаа во вода. Трансакциите кои во тој период ги вршеа банките, за да можат барем краткотрајно да заздрават, претставуваа само претурање на нешто од "шупливо во празно". Некои аналитичари го поставија прашањето - дали војната во Грузија беше иницијална каписла за почеток на големата светска економска криза? Иако нема заемна поврзаност меѓу двете случувања, сепак одредени анализи упатуваат на посредни врзани комбинации. Јавна тајна е дека секоја војна во светот се води за одредени ресурси. Нафтата, рудните богатства и водите се најчестите причини поради кои војуваат Истокот и Западот. Како оправдување за сè тоа, на прво место се става глобалната војна против тероризмот. Доколку кавкаскиот регион, слично како и Блискиот Исток, е богат со нафта и претставува одличен територијален полигон за изградба на нафтни коридори, тогаш руско-грузиската војна воопшто не беше случајна. Паралелно со тоа, не е случајна и денешната глобална финансиска криза. Таа е директна и индиректна последица на неколкуте војни кои изменативе дваесет години се водеа и сè уште се водат во Европа, Азија, Африка... Судириите во Грузија беа само капак на целиот лонец, од кој одамна веќе истекува превриената вода. Цели две децении трае западното заокружување на сите руски граници. За време на ерата

на Бил Клинтон се формира Партнерството за мир, со цел оваа политичко-воена организација да биде свртена кон источните земји. Сите поранешни земји од Советскиот сојуз, почнувајќи од балтичките држави, преку Украина до Грузија, веднаш пристапија во членство. Во раните деведесетти години на минатиот век Русија немаше ниту економска, ниту воена сила да им се спротивстави на таквите проекти кои пристигнуваа од Брисел. Подоцна, по терористичките напади врз САД, новиот руски претседател Владимир Путин му даде зелено светло на неговиот американски колега, Џорџ Буш, во име на борбата против глобалниот тероризам, да завладее со централна Азија, пред сè, со Авганистан. Во тие рамки, Москва му дозволи на Вашингтон привремено да запоседне неколку воени аеродроми во средна Азија, кои Американците и денес ги користат. Следуваа Портокаловата револуција во Украина и Розовата во Грузија. Минск и Тбилиси добија демократски и прозападно ориентирани марионетски режими. Виктор Јушченко и Михаил Саакашвили ѝ откажаа послушност на Москва и се свртеа кон западниот свет. Настаните и денес се редат во тој контекст. Светската криза во која влегуваме и во новата 2009 година дополнително ќе се продлабочува сè додека не бидат прецизно и докрај исцртани зоните на интерес и влијание на големите сили од двете хемисфери.